

2/2013

KOKOUSAIKA 5.3.2013 klo 18.30 – 18.58

KOKOUSPAIKKA Kunnanvirasto, Perttulantie 20

KÄSITELTÄVÄT ASIAT

Nro	Liite	
19		Kunnanvaltuuston pöytäkirjanpitäjä ja muut sihteerin tehtävät
20	3,4	Lausuntopyyntö kuntarakennelakiluonnoksesta
21		Muut esille tulevat asiat Valitusosoitus
PÖYTÄKIRJAN NÄHTÄVÄNÄPITO		Kokouksen tarkastettu pöytäkirja, johon on liitetty oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus, pidetään yleisesti nähtävänä Ypäjän kunnanvirastossa 7.3.2013 klo 9 – 15

PUHEENJOHTAJA
Matti Alanko

Valtuustokokouksen alussa jaetaan Tasavallan Presidentin 6.12.2012 myöntämät kunniamerkit Veijo Simolalle, Taina Haavistolle ja Merja Fabritiukselle.

JULKIPANOTODISTUS Tämä kokouskutsu on julkipantu julkisten kuulutusten ilmoitustaululle 28.2.2013.

Ilmoitustaulunhoitaja
Tapani Rasila

KOKOUSAIKA 5.3.2013 klo 18.30 – 18.58

KOKOUSPAIKKA Kunnanvirasto, Perttulantie

SAAPUVILLA OLLEET JÄSENET Esityslistan **liitteenä 2** olevan nimenhuutoluettelon mukaan

MUUT SAAPUVILLA
OLLEET

LAILLISUUS- JA
PÄÄTÖSVALTAISUUS

Kokouskutsu esityslistoineen on lähetetty valtuutetuille, kunnanhallituksen jäsenille ja kunnanjohtajalle 28.2.2013 ja kokouksesta on ilmoitettu julkisten kuulutusten ilmoitustaululla ja Ypäjän kunnan www-sivuilla 28.2.2013 ja Forssan Lehdessä 28.2.2013 julkaistuilla ilmoituksilla.

Päätös: Kokous todettiin laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

ASIAT §:t 19 - 21

PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS

Valtuuston työjärjestyksen 34 §:n mukaan pöytäkirjan tarkastaa kaksi kullakin kerralla tähän tehtävään valittua valtuutettua, jollei valtuusto jonkin asian kohdalla ole toisin päättänyt.

Päätös: Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Jari Hepomaa ja Pirkko Herd.

PÖYTÄKIRJAN
ALLEKIRJOITUS JA
VARMENNUS

Matti Alanko
puheenjohtaja

Erkki Virolainen
pöytäkirjanpitäjä

PÖYTÄKIRJAN
TARKASTUSAIKA

6.3.2013

ALLEKIRJOITUKSET

Jari Hepomaa
pöytäkirjantarkastaja

Pirkko Herd
pöytäkirjantarkastaja

PÖYTÄKIRJA ON OLLUT YLEISESTI NÄHTÄVÄNÄ

Ypäjän kunnanvirastossa 7.3.2013 klo 9 – 15

Arkistonhoitaja

Tapani Rasila

KUNNANVALTUUSTON PÖYTÄKIRJANPITÄJÄ JA MUUT SIHTEERIN TEHTÄVÄT

Kh 20 § Ypäjän kunnanvaltuuston työjärjestys määrää, että valtuuston kokousten pöytäkirjanpitäjänä toimii ja muistakin sihteerin tehtävistä huolehtii valtuuston määräämä viranhaltija. Näitä tehtäviä varten on kunnanvirastossa hallintojohtajan virka.

Kj:n esitys: Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se määräisi pöytäkirjanpitäjän ja muutkin sihteerin tehtävänsä toimikaudekseen hallintojohtajan tehtäviksi.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kv19 §

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Kh 37 § Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Osana kuntauudistusta hallitus käynnisti syksyllä 2011 hallitusohjelman mukaisen koko maan kattavan selvityksen kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta.

Valtiovarainministeriö asetti helmikuussa 2012 kuntarakennelakia valmistelevan työryhmän, jonka tehtävänä oli seurata ja arvioida kunta- ja palvelurakenneselvityksestä saatavaa palautetta ja sen pohjalta laatia tarkennettu esitys uudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavoista. Lisäksi työryhmän tuli valmistella luonnos hallituksen esityksestä kuntauudistusta ohjaavaksi rakennelaksi.

Hallitus linjasi kuntauudistuksen etenemistä iltakoulussaan 5.6.2012 sekä antoi seuraavana päivänä tiedonannon eduskunnalle kuntauudistuksen etenemisestä. Hallitus antoi linjauksissaan määrittelemiensä tarkastelunäkökulmien perusteella tarkempien uudistuksen kriteerien valmistelun rakennelakia valmistelevan työryhmän tehtäväksi. Työryhmän valmistelemat tarkemmat kriteerit vahvistettiin hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä 27.6.2012.

Nyt kyseessä oleva kuntarakennelakiluonnos on valmisteltu hallituksen linjausten pohjalta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kuntajakolakia, ja samalla lain nimi muutettaisiin sen sisältöä paremmin kuvaavaksi kuntarakennelaksi. Lakiin lisättäisiin säännökset kuntien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja niistä poikkeamisesta sekä muutettaisiin kuntien yhdistymisen taloudellista tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan kielilain muuttamista eräiltä osin.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerityöryhmä on linjannut palvelurakennemuutoksen jatkoa 15.11.2012. Näitä linjauksia koskeva muistio on tämän lausuntopyynnön liitteenä nro 4 (liite 11).

Valtiovarainministeriö pyytää kunnan lausuntoa oheisesta luonnoksesta yleisesti sekä erityisesti lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista (ml. poikkeuspäätöksistä) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä;
- esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä;
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta;
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä;
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

(LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA... jatkuu)

Kh 37 § Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 7.3.2013 mennessä sähköpostitse valtiovarainministeriöön. Päätäjiä kehoitetaan tutustumaan huolellisesti liiteaineistona (liitteet 11,12) olevaan materiaaliin.

Yleistä kuntarakennelakiluonnoksesta ja siihen läheisesti liittyvistä asianäkökohdista:
Alla esitetyt näkökohdat nivoutuvat toisiinsa.

Näkökohta tarkastelulle, lain näkökulma (1):

Hallitusmuoto on voimassa oleva perustuslaki ja jos sitä lakia lähdetään muuttamaan on vaatimuksena perustuslakimuutosta edellyttävät lakisäännökset ja siihen liittyvät toimenpiteet. Kuntia ei voi eikä pidä käsitellä minään abstraktiona vaan niillä on itsehallinnollisina kuntina selvät rajansa ja tietyt väkimääränsä, ja mikäli näihin lähdetään puuttumaan on kyse itsehallinnolliseen asemaan kajoamisesta. Tällöin tulevat huomioon otettaviksi asiaan kuuluvat lainsäädännölliset muutokset ja eduskuntakäsittely. Kuntien itsehallinnosta on todettavissa, että Suomi jakaantuu kuntiin, joiden asukkaiden itsehallinto on turvattu perustuslaissa. Valtuustolla on edelleenkin keskeinen rooli itsehallinnosta päätettäessä. Valtiovallan rooli on enemmän ohjaavaa ja valvovaa.

Tunnetut oikeusoppineet ja valtiosääntöoikeuden ja perustuslain keskeiset asiantuntijat kritikoivat voimakkaasti maan hallituksen kuntauudistuksen rakennelakiluonnosta ja toteavat sen poliittiseksi ohjelmaksi, joka on kirjoitettu lain muotoon. Lakiteksti nähdään pitkälti konditionaalimuotoisena toivomuskokoelmana, jossa ”kuntien pitäisi” jne. Poliittiset tavoitteet legitimoidaan rakennelakissa ja kun lakiin kirjoitetaan poliittisia ohjelmia, oikeudellisen sääntelyn merkitys hämärtyy. Kuntakartat ovat saaneet suunnattoman huomion hallituksen suuressa kuntauudistuksessa, etenkin kun ilmeiset ongelmat ovat kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa. Rakennelakiluonnoksella ei nähdä olevan ohjausvoimaa.

Näkökohta (2):

Valtion ja kuntien välistä rahaliikennettä ohjataan valtionosuusjärjestelmän kautta. Se merkitsee työkalua, jolla tasataan kuntien välisiä eroja. Kuntien erilaisuus ilmenee mm. väestö- ja elinkeinorakenteessa. Löytyy toki muitakin tekijöitä, mutta olennaista on se, että valtionosuusuudistusta valmistelevalle selvitysmies Arno Miettinen on yksinkertaistamassa ja selkeyttämässä kyseistä järjestelmää. Siitä kuultiin pohjustusta vielä pahasti auki olevalle asialle. Nykyjärjestelmässä pääpaino on kustannusten tasauksessa, uudessa linjauksessa tulojen tasauksen painoa lisätään. Asia on pahasti keskeneräinen. Peruspalveluiden valtionosuus määräytyy liki 50 kriteerin pohjalta, uudessa systeemissä niitä olisi vain kymmenkunta. Nämä eivät ole valmiita kriteereitä, mutta ajatuksia muutosten toteuttamiseksi on pitkälti kaavailtu.

(LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA... jatkuu)

Kh 37 § Uuden vos-järjestelmän voidaan ehkä ajatella käyttöönotettavan vaikkapa 1.1.2015, joka olisi samanaikainen hetki, jolloin Kuntalain kokonaisuudistus voisi toteutua. Kiire tuntuu kovalta ja asia voi pitkittyä. Kuitenkin uusittu vos-järjestelmän käyttöönotto on tärkeä (ellei peräti tärkein) näkökulma kuntien rahaliikenteen ohjauksessa. Siksi uudistuvaa valtionosuusjärjestelmää ei pidä vähätellä; sillä on merkittävä rooli kuntien tulonmuodostuksessa. Olennaista on kuitenkin se, että selvitystyö on vaiheessa ja ratkaisut puuttuvat. Kokonaan toinen juttunsa on mainittu Kuntalain kokonaisuudistus, joka hätiköitynä ja kiireellä kokoon kyhättynä synnyttää sisälleen pahoja oikeusaukkoja, jolloin lain tulkinnalle jää monia mahdollisuuksia. Laki tulee kirjoittaa yksiselitteisemmin oikeusaukkojen estämiseksi. Tästä syystä Kuntalain kokonaisuudistus lykkääntynee ja vaatii monia tarkennoksia lisäselvityksineen. Lain voimaantulo ajankohtana 1.1.2015 vaikuttaa epätodennäköiseltä.

Näkökohta (3):

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on puhuttanut jo pitkään. Mitään valmista ei saatu aikaiseksi. Suuria ongelmia on rajaton määrä. Suomen johtavat asiantuntijat, esim. THL, pitävät 150 000 – 200 000 asukkaan väestöpohjavaatimusta alarajana sote-uudistuksessa. Hallituksen esittämä 50 000 – 100 000 asukasta nähdään aivan liian vähäisenä. Kanta-Hämeen seudulla viritellään kolmea sote-aluetta, Forssan seudulla mahdollisesti Somerolla täydennettynä ja vieläkin jäädään siinä tilanteessa alle 50 000 asukkaan väkimäärän. Tiedossa on, että jatkossakin tarvitaan kuntien yhteistyötä. Ministereitä on käyty tapaamassa seudun sote-asiassa, kirjelmiä on luovutettu ja viesti siitä, että seudulla on toimittu hyvässä yhteistyössä onnistuen jo toistakymmentä vuotta. Päätökset puuttuvat, lähinnä odotetaan hallituksen ja sen asettamien selvitysmiesten kannanottoja asiaan. Koko soten merkitys on painoarvoltaan valtavan iso (suorastaan ratkaiseva), varsinkin kun otetaan huomioon ne rahavirrat, jotka sitä kautta liikkuvat. Ehjiä ja hyvin toimivia rakenteita ei ole syytä rikkoa. Päinvastoin, niitä tulee kehittää. Eräs tavoite voi olla perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sekä sosiaalipalvelujen kiinteämpi yhteistyö. Myös se tulee muistaa, että maassamme alueet ja eri maakunnat ovat erilaisia. On löydettävä ratkaisu, joka huomioi esiintyvät erot. Kun puhutaan kuntarakennelaista ja Kuntalain kokonaisuudistuksesta, ei sitä painoarvoa, mikä sote-toiminnoilla on, saa unohtaa tai käsitellä erillään. Nyt on lausuntojakin molemmista kysytty ja pyydetty erillään, mikä tuntuu käsittämättömältä.

(LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA... jatkuu)Kh 37 § Näkökohta (4):

”Kuntaliiton hallitus suosittelee osana kuntatalouden sopeuttamisohjelmaansa, että kunnat muiden toimenpiteiden rinnalla myös jatkavat aktiivisesti kuntalähtöisiä kuntarakenteeseen ja palveluiden järjestämiseen liittyviä toimia”, näin totesi kuntaliiton hallituksen puheenjohtaja Raakel Hiltunen kuntien talous- ja rahoitusfoorumissa. Hän korosti, että kuntien työn onnistuminen edellyttää vahvaa panostusta ja selkeitä näkemyksiä myös valtion taholta. Kuntakenttä kaipaa täsmentäviä linjauksia kunnilta edellytettäviin selvityksiin. Vaikka ensisijaisena tavoitteena onkin vahvojen peruskuntien muodostaminen ja niiden perustamisen selvittäminen, mutta niillä alueilla, joissa kunnat eivät ole valmiita kuntaliitoksiin, on kunnille annettava mahdollisuus selvittää myös kuntien yhteistyön tiivistämistä, sanoi Hiltunen.

Selvää on varmaankin myös se, että tehtävien jako valtio – kunta –suhteessa tulee uuteen tarkasteluun. Vaatimukset selvitysvelvollisuudesta/selvitysten tekemisestä koskien juuri kuntaliitoksia ja palveluja tuntuvat tarpeettomilta ja runsaasti aikaa vieviltä lisäselvityksiltä. Lisäksi ne eivät johda ainakaan parempiin ratkaisuihin kuin mitä on lisätyllä yhteistyöllä saatu aikaiseksi. Entisestään tiivistetympi yhteistyö niin henkilöstön kuin taloustietohallinnon yhteisohjelmilla on jo käytössä. Tämä osoittaa hyvin sitä, että kuntamme on hyvin sisäistänyt nykykäytännön.

Kaikkinaiset palveluiden kehittämiselvitykset ovat suomalaisen kunnallisen itsehallinnon omaan jatkuvaan uudistamiseen liittyvää toimintaa (kunnilla on itsehallinnon perustuslaillinen suoja) eikä siihen määrääkain valtion taholta tuleva käskyttävä pakottaminen kuulu. Kaikki uudet selvitykset ovat vain selvittelyn tekemistä selvittelyn vuoksi.

Valtiovallan toimista kuntiin kohdistuvana kuultaa selvästi läpi kova kiireisyys ja asioiden hutilointi. Menettelyajoista (mm. liikakiireestä) ehti jo oikeuskanslerikin puuttua hallituksen hoppuiluun viime vuonna. Se jo kertoo paljon tilanteesta.

Yhteenvedonomaaisesti on todettavissa, että edellä asiakohdissa esitetyt näkökohdat (1-4) kertovat paljon pahasti keskeneräisestä kuntauudistuksesta ja erittäin kovassa kiireessä tehdystä rakennemallilakiluonnoksesta, joka on saanut osalleen paljon kritiikkiä niin lainsäädännön asiantuntijoiden, maan opposition kuin jopa hallituksen omienkin keskuudesta. Selvästi on havaittavissa, että maan hallitus ei hallitse kuntauudistusta. Lisäksi liikakiireisyys kuultaa läpi ja tämä näkyy työn tuloksessa.

(LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA... jatkuu)

Kh 37 § **Kj:n esitys lausunnoksi:** Ypäjän kunta toteaa lausunnossaan seuraavaa:

Ypäjän kunta on malliesimerkki kunnasta, joka on harjoittanut tiivistä yhteistyötä kaikkiin naapurikuntiinsa jopa yli maakuntarajan jo pitkän aikaa ja kunta myös jatkaa tulevaisuudessa valitulla tiellä.

Kunta ei pidä tarpeellisena eikä myöskään näe aiheelliseksi ryhtyä mihinkään erityisselvityksiin. Kaikki palvelujen kehittämisselvitykset ovat kunnallisen itsehallinnon omaan jatkuvaan uudistamiseen liittyvää toimintaa. Tähän ei määrääkaikaisen, valtion taholta tulevan pakottamisen tarvetta ole. On tehty yhteistyöselvityksiä naapurikuntien kesken, eikä ole tarvetta tehdä selvittelyä selvittelyn vuoksi eikä selvitysten päälle. Kaikki selvitystyö on valtiojohtoista, päätösvalta kuntien yhdistymisestä on Suomen kunnilla, viimevaiheessa valtuustoilla.

Kannanotot esitettyihin määrääkoihin ja menettelyihin kuten myöskään yhdistymisavustusten ehtoihin ja määrääkoihin eivät ole mitenkään ajankohtaisia eivätkä tarpeellisia.

Kunnanhallitus katsoo edelleen lausunnossaan, että kuntarakennelakiluonnos on kovalla kiireellä kokoon juostu ja edustaa poliittista ohjelmaa lain muotoon kirjoitettuna. Kuntarakenneluonnokselta/ -lailta puuttuu totaalaisesti ohjausvoima. Lisäksi koko lakiluonnos on selvästi tarkoitushakuinen ja teennäinenkin ja lisäksi siitä pyydetyt lausunnot joudutaan antamaan tilanteessa, jossa koko sote-lainsäädäntö ja valtionosuuslainsäädäntö on pahasti keskeneräinen. Lausuntoa on lisäksi pyydetty liian suuren epävarmuuden ja ennen kaikkea puutteellisten tietojen vallitessa.

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän puolesta on seudulla tehty paljon työtä ja myös ylimaakunnallinen yhteistyö jatkuu entistä tiiviimmässä muodossa. Jo hyväksi koettua ja toimivaa järjestelyä ei pidä lähteä muuttamaan.

Edellä esitetty (kunnanjohtajan esitys lausunnoksi) esitetään valtuustolle hyväksyttäväksi ja se annetaan Ypäjän kunnan lausuntona kuntarakennelakiluonnoksesta, valtiovarainministeriölle toimitettavaksi, pyydettyyn ajankohtaan eli 7.3.2013 mennessä.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kv 20 §

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

MUUT ESILLE TULEVAT ASIAT

Kv 21 § Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen on valtuustoryhmällä tai valtuutetulla oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Aloite annetaan puheenjohtajalle. Aloitetta ei oteta heti käsiteltäväksi, vaan se lähetetään kunnanhallituksen valmisteltavaksi. *(Kv:n työjärjestys kohta 5)*

Valtuuston puheenjohtajalle jätettiin ilmoitus Demarit valtuustoryhmän perustamisesta. Valtuustoryhmän puheenjohtajana toimii Mirja Jokio.

VALITUSOSOITUS

MUUTOKSENHAKUKIELOT

Kieltojen perusteet

Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 91 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa:

Pykälät: 20 ja 21

Hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 mom./muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla:

Pykälät ja valituskieltojen perusteet:

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen ja -aika

Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella.

Viranomainen, jolle valitus tehdään, osoite ja postiosoite:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Raatihuoneenkatu 1. PL 640

13111 HÄMEENLINNA

hameenlinna.hao@om.fi

Kunnallisvalitus, pykälät: 19

Valitusaika 30 pv

Kunnallisvalitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Hallintovalitus, pykälät:

Valitusaika

Valitusaika luetaan siitä päivästä, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä tiedoksisaantipäivää kuitenkin lukuunottamatta. Päätösten katsotaan yleisesti tulleen kunnan jäsenten tietoon pöytäkirjan nähtävänäolopäivänä 7.3.2013.

Valituskirjelmä

Valitus tehdään kirjallisesti. Valituskirjelmässä, joka osoitetaan valitusviranomaiselle, on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta,
- mitkä kohdin päätöksen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi, sekä
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan tai kirjelmän muun laatijan nimi ja kotikunta sekä puhelinnumero ja postiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä,
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu valitusviranomaiselle.

Asiamiehen on tarvittaessa liitettävä valtakirja (HLL 21 §)

Valitusasiakirjojen toimittaminen

Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, joulu- tai juhannusaatto, vapunpäivä tai arkilauantai, saa valituskirjat toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan kuluessa.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) nojalla muutoksen hakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua, joka on hallinto-oikeudessa 80 euroa. Maksua ei kuitenkaan peritä eräissä em. laissa erikseen määritellyissä asioissa, kuten sosiaalasioissa eikä julkisoikeudellista palvelussuhdetta, vaaleja, kunnallisverosta vapauttamista, valtion avustuksia tai julkisia maksuja koskeissa asioissa ja jos hallinto-oikeus muuttaa päätöstä muutoksenhakijan eduksi.

Yksityiskohtainen valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen.